

Ohjelma

Tilaisuuden sujuvoittamiseksi

- Pidä mikrofoni kiinni esityksen ajan
- Kysymyksiä voi esittää chatin kautta ja niitä käydään läpi tilaisuuden lopussa

10:00 Tervetuloa

Pasi Moisio

Tutkimusprofessori, THL

10:05 Perusturvan riittävyyden arvioinnin keskeiset tulokset

Jussi Tervola

Tutkimuspäällikkö, THL

Arviointiryhmän puheenjohtaja

10:35 Kysymyksiä ja keskustelua

Perusturvan riittävyys 2019–2023

Perusturvan riittävyyden IV arviointiryhmä

Perusturvan riittävyyden arviointiraportin julkaisutilaisuus

28.2.2023

Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitos

Perusturvan riittävyyden lakisääteinen arviointi

- Laki kansaneläkeindeksistä 4 a §: Sosiaali- ja terveysministeriö teettää joka neljäs vuosi kokonaisarvion perusturvan riittävyydestä.
- Arvioinnin tavoite on tukea talousarvio- ja kehysmenettelyprosesseja ja muuta päätöksentekoa.
- Erikseen asetettava riippumaton asiantuntijaryhmä toteuttaa arvioinnin.
- Nyt vuorossa neljäs arviointikierros. Aiemmat raportit:
 - [Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 1990–2011](#)
 - [Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2011–2015](#)
 - [Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2015–2019](#)

Perusturvan riittävyyden IV arviointiryhmä

- **Jussi Tervola**, puheenjohtaja, tutkimuspäällikkö, THL
- **Susanna Mukkila**, varapuheenjohtaja, asiantuntija, THL
- **Ilari Ilmakunnas**, erikoistutkija, Eläketurvakeskus
- **Tuija Korpela**, tutkija, Kela
- **Hannu Mattila**, erikoistutkija, Kela
- **Lauri Mäkinen**, erikoistutkija, Turun yliopisto
- **Kaisa-Mari Okkonen**, yliaktuaari, Tilastokeskus
- **Joonas Ollonqvist**, erikoistutkija, THL
- **Jussi Syväoja**, matemaatikko, Kela

Arviointiryhmän pysyvät asiantuntijat:

- **Ilari Keso**, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
- **Minna Liuttu**, finanssineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
- **Jukka Mattila**, finanssineuvos, valtiovarainministeriö
- **Pasi Moisio**, tutkimusprofessori, THL

Lisäksi työryhmätyöhön ovat osallistuneet:

- **Juha Martikainen**, tutkimuspäällikkö, Tilastokeskus
- **Anna-Kaisa Tuovinen**, tutkija, THL, vv. Kela

Mikä perusturva?

- Perusturvalla ei ole kovin vakiintunutta määritelmää
- Perustuslain 19 §:n 2. momentissa säädetään jokaiselle oikeus perustoimeentuloon
 - työttömyyden,
 - sairauden,
 - työkyvyttömyyden,
 - vanhuuden,
 - lapsen syntymän ja
 - huoltajan menetyksen perusteella.
- Näihin tilanteihin kohdennettuja vähimmäismääräisiä etuuksia kutsutaan perusturvaetuuksiksi, joita täydentävät mm. asumisen tuet, lapsilisä ja elatustuki
- Tässä raportissa toimeentulotukea ei lähtökohtaisesti lueta perusturvaan, mutta tulojen riittävyyttä arvioidaan myös toimeentulotuen kanssa

Raportissa analysoitu kotitalouksien toimeentuloa hallituskauden aikana hyvin monelta kantilta

1. Esimerkkilaskelmat perusturvan riittävydestä

- Kotitalouksien tulojen kehitys suhteessa hintatasoon ja keskipalkkaisen kotitalouden tuloihin
- Kotitalouksien tulojen riittävyys suhteessa viitebudjetteihin
- Perus- ja vähimmäisturvan kansainvälinen vertailu

2. Tilastot perusturvasta

- Toimeentulotuen ja asumisen tukien samanaikainen saaminen muiden etuuksien kanssa
- Perusturvan jakautuminen sukupuolten näkökulmasta
- Perusturvan varassa olevien henkilöiden määrä ja tulonmuodostus

3. Kyselyt perusturvan riittävydestä

- Väestön käsitykset perusturvaetuuksien riittävydestä
- Perusturvan varassa elävien koettu toimeentulo

4. Vaikutusarviot politiikasta koko väestössä

- Sosiaaliturvan ja verotuksen muutosten vaikutukset köyhyyteen ja tuloeroihin
- Vaikutukset työnteon kannustimiin

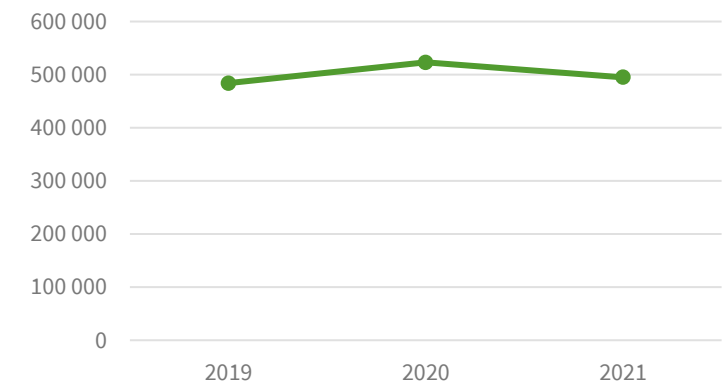
5. Olosuhdeanalyysit

- Kuluttajahintojen väestöryhmittäinen kehitys

Hallituskautta 2019–2023 leimasivat useat kriisit

- Ensin koronapandemia ja siitä seurannut työttömyyden ja lomautusten aalto erityisesti vuonna 2020
- Perusturvan saajien määrä kasvoi hetkellisesti vuonna 2020, mutta palautui vuonna 2021 lähes pandemiaa edeltävälle tasolle
 - Työttömyys lisääntyi ja työttömyysturvan kattavuutta laajennettiin

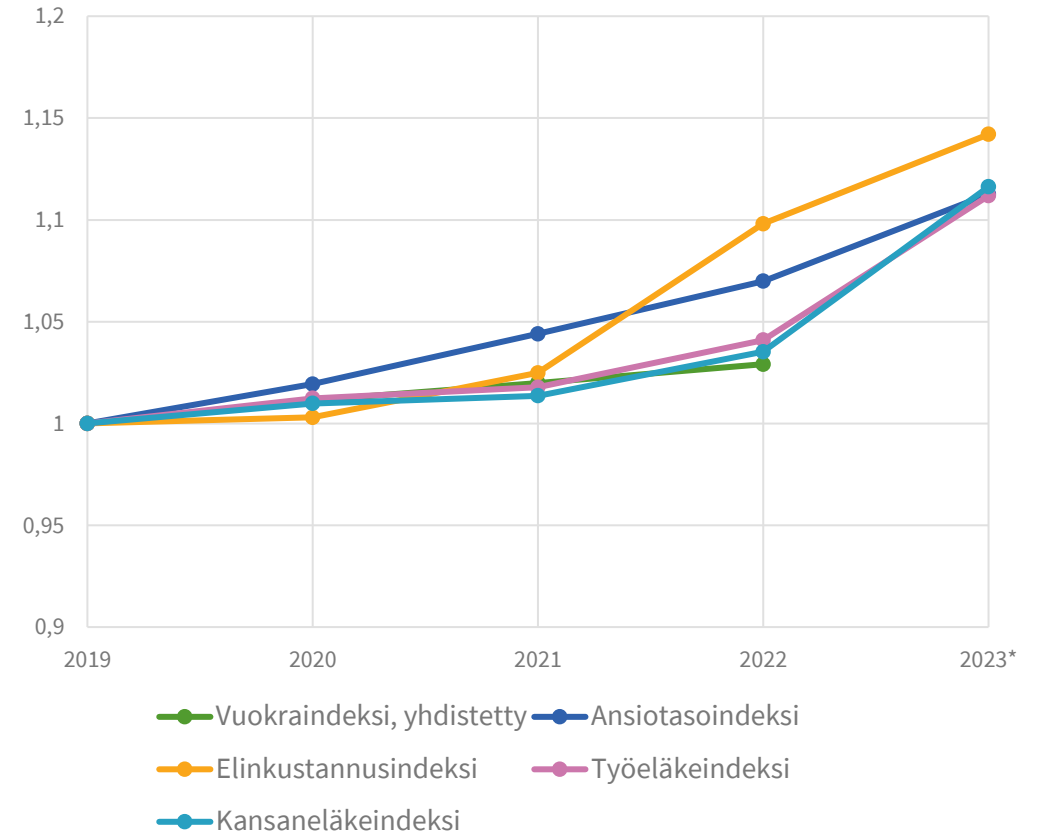
Henkilöiden määrä asuntokunnissa, joissa perusturvan osuus yli puolet tuloista

Lähde: Tilastokeskus, tulonjakotilasto

Venäjän hyökkäyssota laukaisi poikkeuksellisen voimakkaan inflaation

- Vuonna 2022 yleinen hintataso kasvoi keskimäärin 7,1 %, joka on enemmän kuin lähes 40 vuoteen.
- Palkat ja erityisesti vuokrat sen sijaan ovat kasvaneet maltillisemmin

*2023 elinkustannusindeksi ja ansiotasoindeksi perustuvat VM:n ennusteeseen

Riittävyyttä tarkastellaan monesta näkökulmasta

- Viitebudjetit, jotka heijastaa yhteiskunnalliseen osallisuuteen tarvittavaa vähimmäiskulutustasoa
- Laskennallinen oikeus perustoimeentulotukeen
- Perus- ja vähimmäisturvan tason kansainvälinen vertailu
- Väestökysely: ”kuinka paljon yksinasuva tarvitsee rahaa elääkseen”

Viitebudjetti on arvio vähimmäiskulutustasosta, joka mahdollistaa yhteiskunnallisen osallisuuden

- Perustuvat asiantuntijanäkemyksiin, väestökyselyihin sekä kansalaisten ryhmäkeskusteluihin
- Uusimmat viitebudjetit muodostettu Turun yliopistossa (Grahn ym. 2023), ja menetelmä hieman muuttunut aikaisemmasta
- Yksinasuva 45-vuotias: 693 €/kk ilman asumismenoja lokakuussa 2022
 - 274 €/kk ruokaan
 - Loput tietoliikenteeseen, liikkumiseen, kodin irtaimiin ja tarvikkeisiin, vaatetukseen, terveyteen ja hygieniaan, harrastuksiin, sähkөөn ja vakuutuksiin

Iso osa arvioinnista perustuu esimerkkilaskelmiin eri tilanteissa

- 4 perhetyyppiä, 4 asumisoletusta, 10 elämäntilannetta, 5 lainsäädäntövuotta = yli 960 esimerkkilaskelmaa
- Elämäntilanteet ryhmitelty etuuden mukaan:
 - **Perusturva:** työmarkkinatuki, takuueläke, vähimm. sairaus- tai vanhempainpäiväraha, perhe-eläke
 - **Lisäksi:** opintotuki, kotihoidon tuki, ansiopäiväraha, työeläke, pieni palkka, keskipalkka
- Etuuden lisäksi huomioitu verotus, lapsilisät, elatustuet, asumistuki ja laskennallinen oikeus toimeentulotukeen
 - Tässä esityksessä tulot esitetty ilman toimeentulotukea

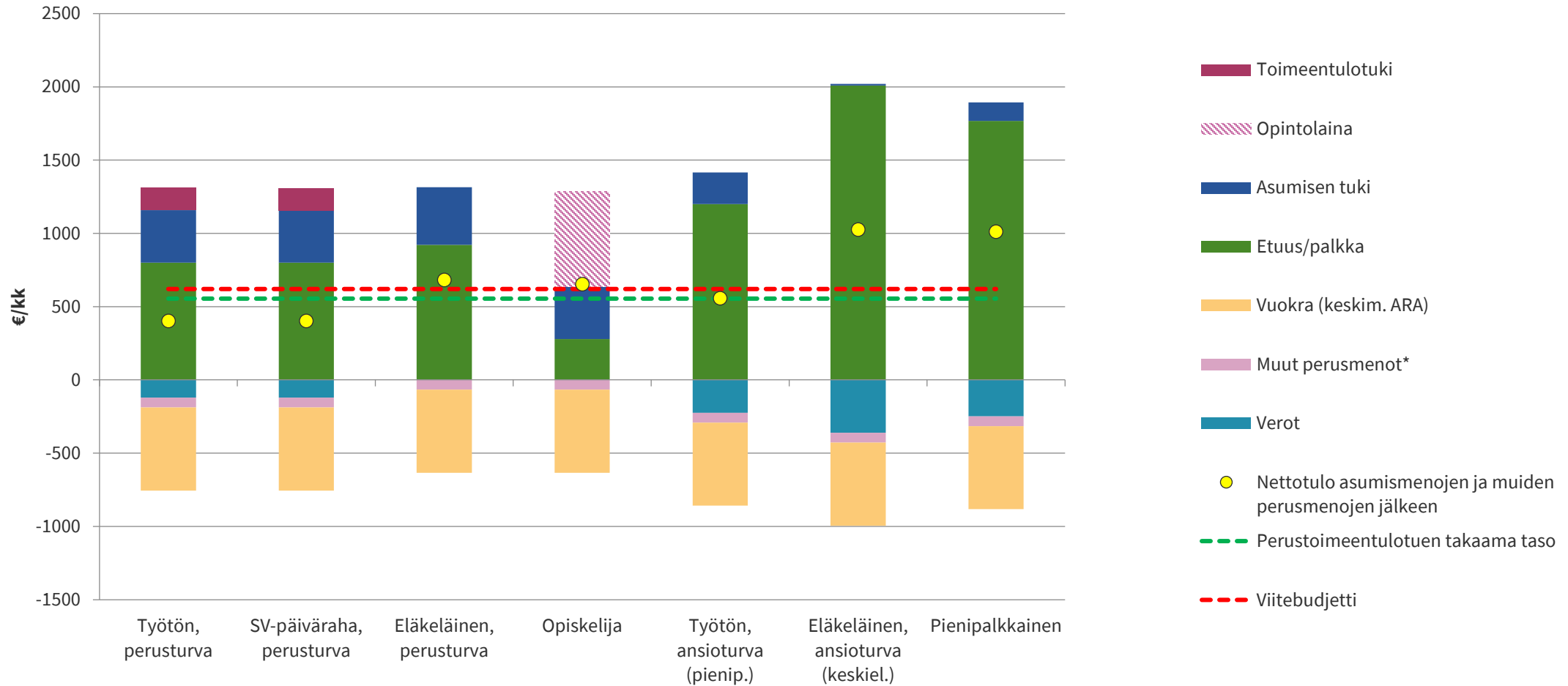
Esimerkkilaskelmassa työttömän sekä sairaus- ja vanhempainpäivärahan perusturva ei riitä kattamaan viitebudjettia.

Nämä perusturvan saajat ovat myös lähtökohtaisesti oikeutettuja toimeentulotukeen.

Eläkeläisen perusturva kattaa viitebudjetin. Hän ei ole myöskään esimerkkilaskelmassa oikeutettu toimeentulotukeen.

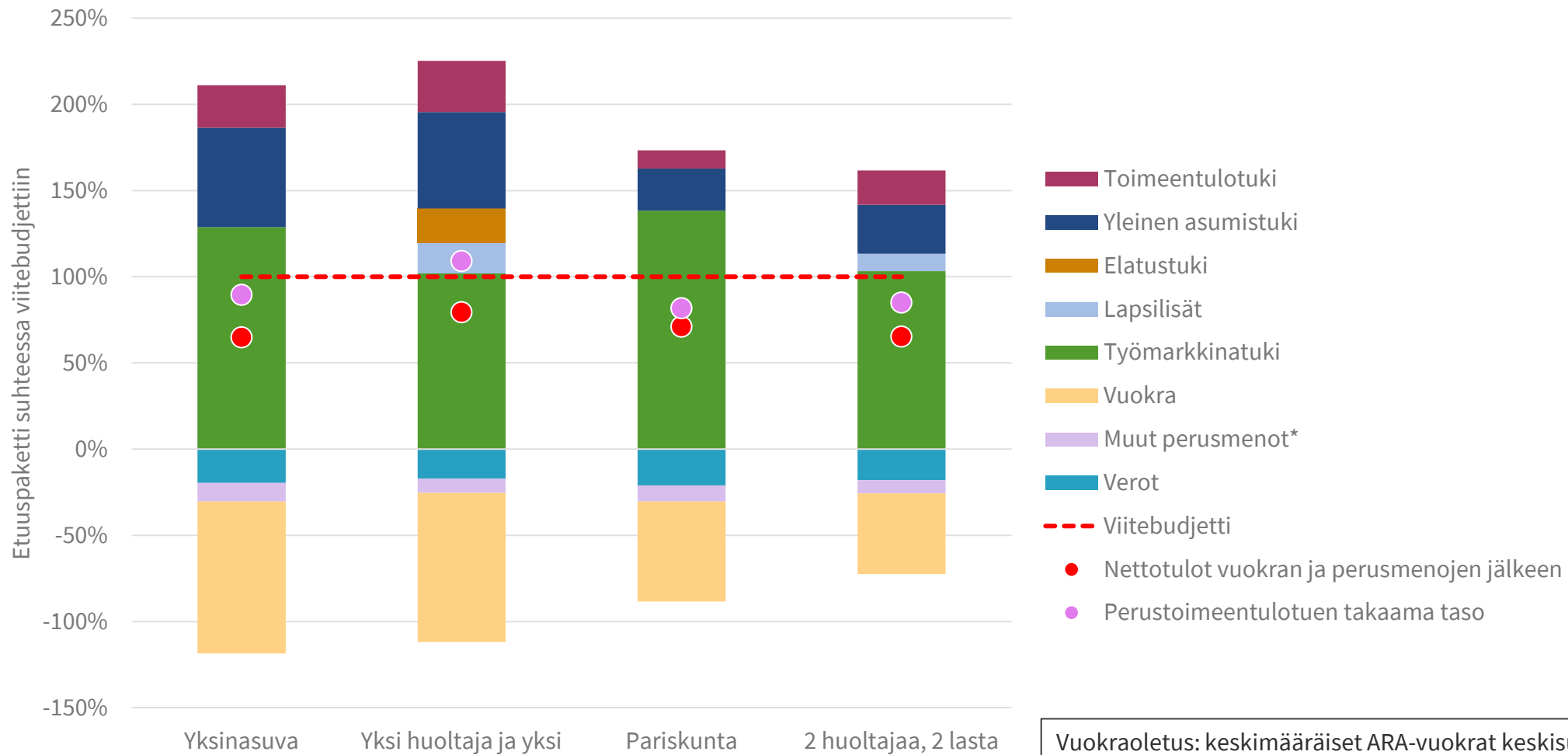
Perusturvan tasot eri elämäntilanteissa, €/kk

yksinasuva, (perusturvaetus + asumistuki - verot – asumismenot ja muut perusmenot)

Vuokraoletus: keskimääräiset ARA-vuokrat keskisuurissa kaupungeissa
 * Muut perusmenot ovat perustoimeentulotuesta erikseen korvattavia kuluja (sähkö, kotivakuutus, vesimaksu, kohtuulliset terveystulot)

Perusturvan tasot eri kotitaloustyypeillä, % viitebudjetista, työmarkkinatuen saaja

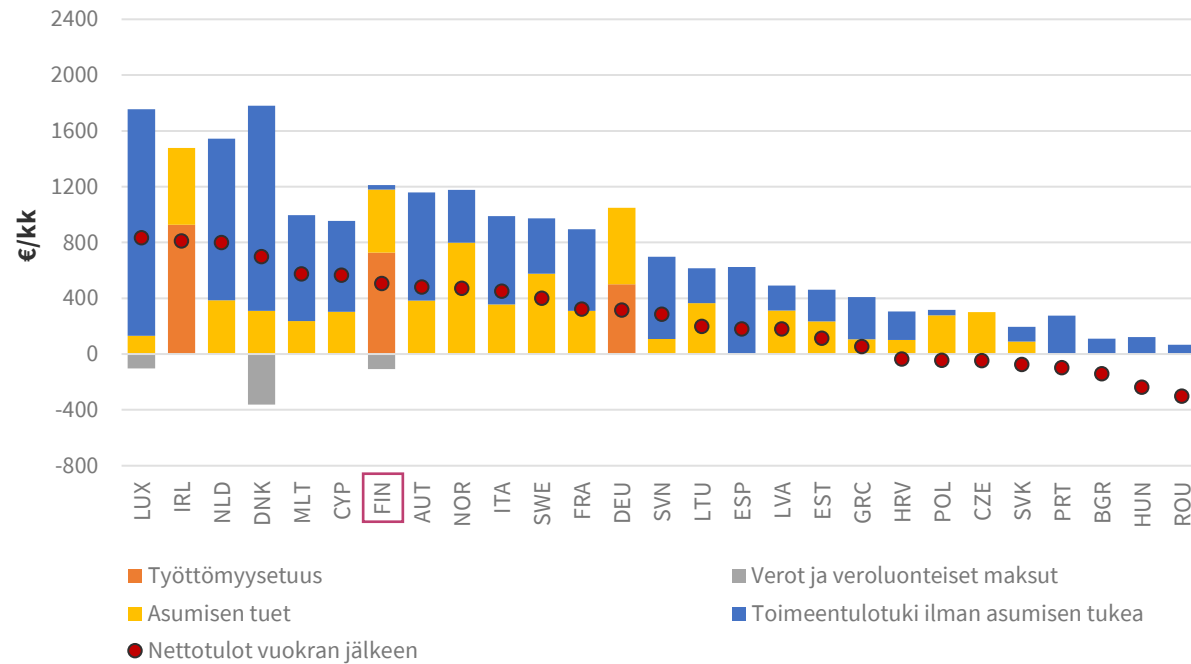
Vuokraoletus: keskimääräiset ARA-vuokrat keskisuurissa kaupungeissa
 * Muut perusmenot ovat perustoimeentulotuesta erikseen korvattavia kuluja (sähkö, kotivakuutus, vesimaksu, kohtuulliset terveysmenot)

Suomen perus- ja vähimmäisturvan taso on Euroopan kärkeä tai ylempää keskitasoa vaihdellen eri perhemuodoissa ja elämäntilanteissa.

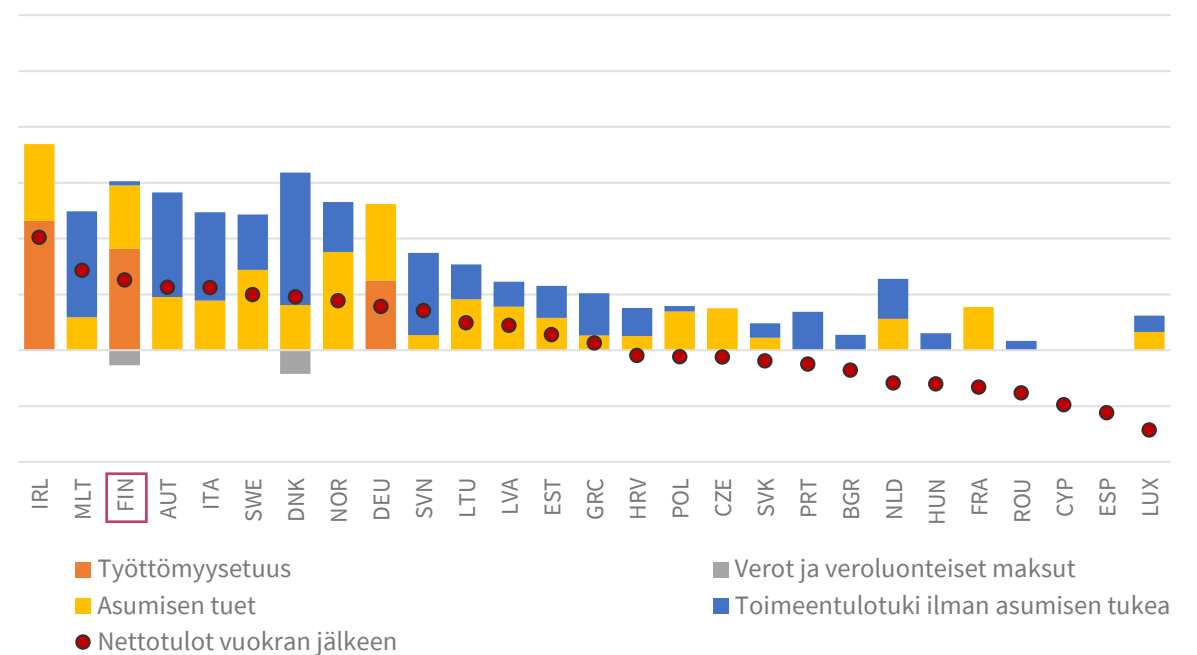
Työttömän työnhakijan perus- ja vähimmäisturva eri maissa, jos ei työhistoriaa

€/kk Suomen hintatasossa v.2021 (vakioitu ostovoimakertoimella)

40-vuotias

19-vuotias

Oletus: vuokra 13 % keskipalkasta
(sama kuin muissa esimerkkilaskelmissa)
Laskelmat: THL, OECD:n TaxBen-laskuri

Vuosina 2019–2023 perusturvan taso on yleisesti ottaen kasvanut.

Hallitus on toteuttanut lakisääteiset indeksikorotukset sekä tehnyt erilliskorotuksia vuosina 2020, 2022 ja 2023.

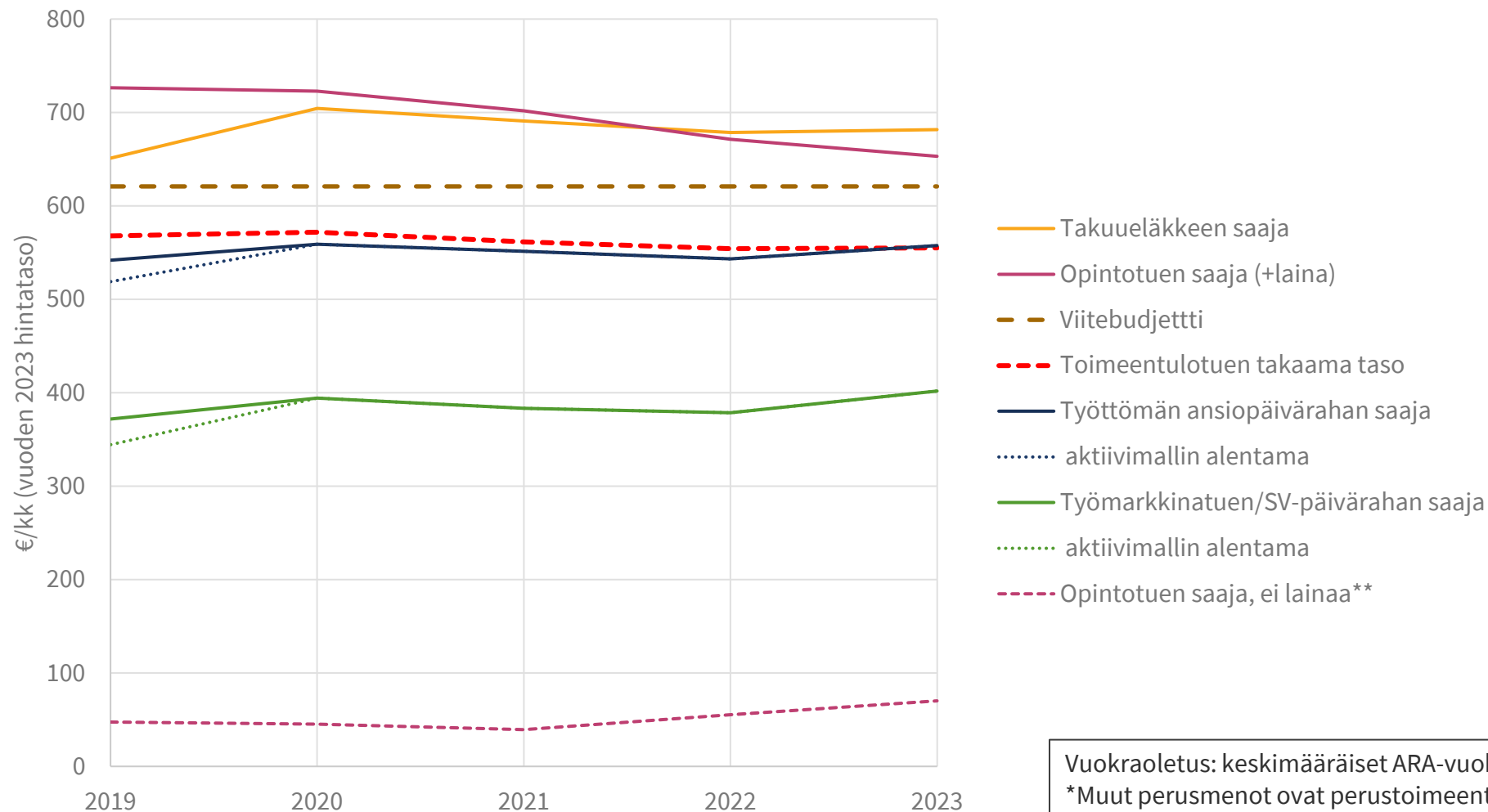
Toimeentulotuen saajilla perusturvan korotukset vähentävät toimeentulotuen määrää, ja kokonaistulotaso ei muutu.

Tosin lapsiperheiden toimeentulotuen tasoa on korotettu.

Keskeiset perusturvan muutokset 2019–2023

- 2020: Työttömyysturvan, kansan- ja takuueläkkeen sekä vähimmäismääristen SV-päivärahojen korotus. Aktiivimallin poisto
- 2022: Monien etuuksien ylimääräinen indeksikorotus elokuussa
- 2023: Työttömyysturvan lapsikorotusten sekä toimeentulotuen lasten perusosien väliaikainen korotus
 - Huom. vuokrataso kasvanut maltillisesti 2022, mutta asumistukien kattovuokria on nostettu hintatason kehityksen mukaisesti 2023

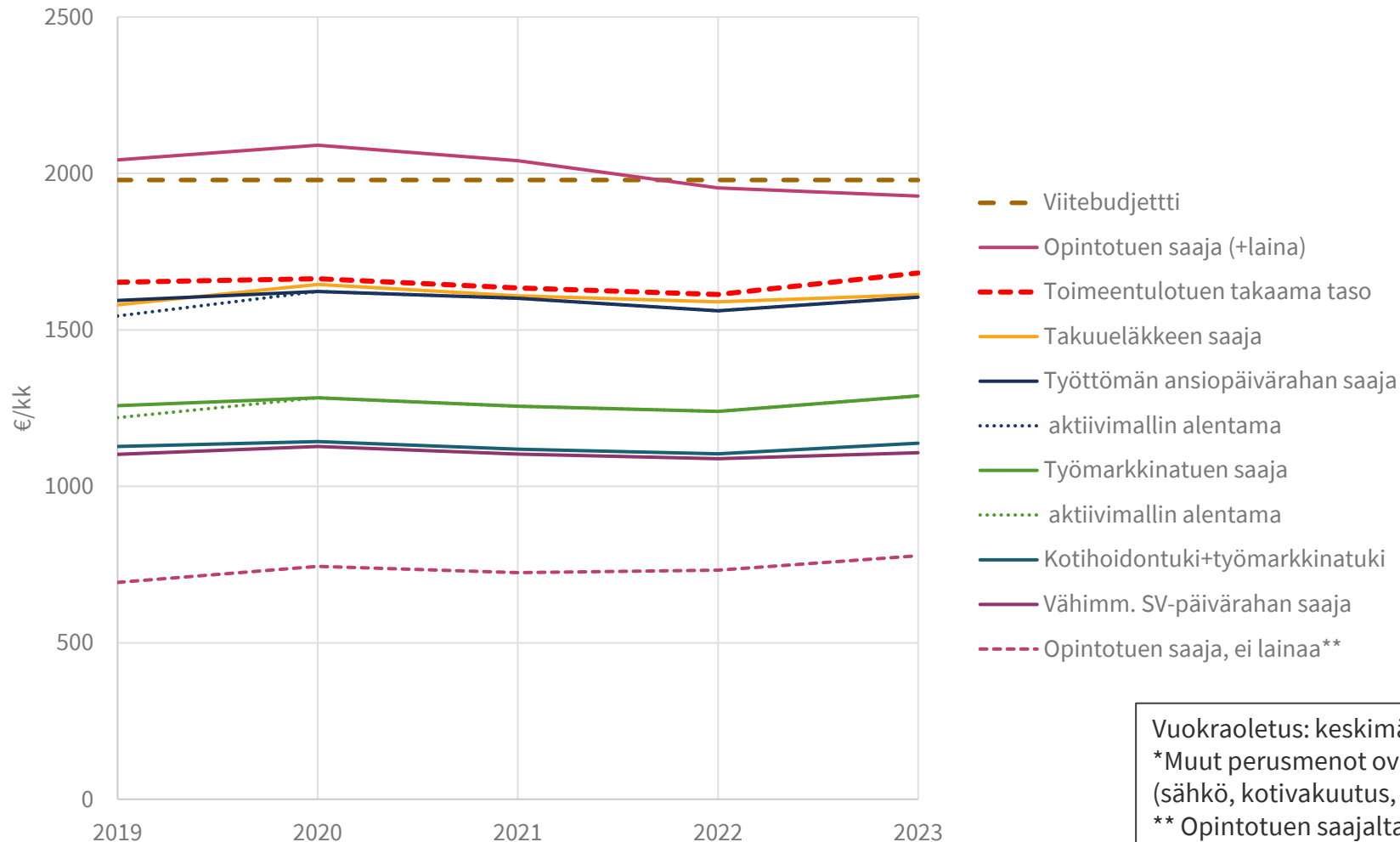
Yksinasuvan perusturvan ostovoiman kehitys asumismenojen ja muiden perusmenojen* jälkeen (perusturvaetuus + asumistuki - verot - asumismenot ja muut perusmenot)

Vuokraoletus: keskimääräiset ARA-vuokrat keskisuurissa kaupungeissa
*Muut perusmenot ovat perustoimeentulotuesta erikseen korvattavia kuluja (sähkö, kotivakuutus, vesimaksu, kohtuulliset terveysmenot)
** Opintotuen saajalta (ilman lainaa) ei ole vähennetty muita perusmenoja

Lapsiperheen perusturvan ostovoiman kehitys asumismenojen ja muiden perusmenojen* jälkeen

2 aikuista ja 2 lasta, (perusturvaetuus + asumistuki - verot - asumismenot ja muut perusmenot)

Vuokraoletus: keskimääräiset ARA-vuokrat keskisuurissa kaupungeissa
*Muut perusmenot ovat perustoimeentulotuesta erikseen korvattavia kuluja (sähkö, kotivakuutus, vesimaksu, kohtuulliset terveysmenot)
** Opintotuen saajalta (ilman lainaa) ei ole vähennetty muita perusmenoja. Opiskelija ei lähtökohtaisesti oikeutettu perustoimeentulotukeen.

Pienituloisille tyypillisen kulutuksen hinnat ovat nousseet vähemmän kuin koko väestössä keskimäärin

Väestöryhmä	Indeksin pisteluku				Muutos
	2019	2020	2021	2022	2019–2022
Kaikki kotitaloudet	100.0	100.2	102.5	110.3	10.3
Pienituloisuusrajan alapuolella olevat (60 % mediaanista)	100.0	100.6	102.6	109.4	9.4
Pienituloisin viidennes	100.0	100.6	102.6	109.5	9.5
Perusturvan varassa olevat (> 50 % tuloista)	100.0	100.7	102.5	108.3	8.3
Kokonaan perusturvan varassa olevat (> 90 % tuloista)	100.0	100.8	102.6	108.1	8.1

Laskelmat: Tilastokeskus
Kulutusrakenteen lähde: Kuluttajatutkimusaineisto 2016

- Hintojen nousu kohdistunut erityisesti mm. asumisen energiaan ja liikenteen polttoaineisiin, joita pienituloiset kuluttavat keskimääräistä vähemmän.
- Siten pienituloiset ovat hyötyneet hieman tavallista enemmän indeksitarkistuksista. Edellisellä hallituskaudella oli päinvastoin.

Yhteenveto

- Hallituskaudella 2019–2023 perusturvan taso on yleisesti ottaen parantunut sekä suhteessa hinta- että ansiotasoon
 - Syy: perusturvan erilliskorotukset ja automaattiset indeksikorotukset
 - Toimeentulotuen saajilla korotukset vähentävät lähtökohtaisesti toimeentulotuen määrää, jolloin kokonaistulotaso ei muutu
 - Lapsiperheillä myös toimeentulotuen tasoa on nostettu
- Työttömän, sairaan ja vanhempainvapaan perusturva ei yleisesti riitä kattamaan kulutustasoa, jolla kotitalous pääsisi osalliseksi yhteiskuntaan. Eläkeläisellä ja opiskelijalla (ml. laina) pääosin riittää.
- Tilanne on sama monessa muussakin maassa, sillä Suomen perus- ja vähimmäisturvan taso on ostovoimaltaan tilanteesta riippuen vähintään ylempää keskitasoa verrattuna muihin Euroopan maihin.

Lisätietoja

Perusturvan riittävyyden IV arviointiryhmä. Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2019–2023. Raportti 3/2023. Helsinki: THL. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-037-8>

Jussi Tervola
Tutkimuspäällikkö, arviointiryhmän puheenjohtaja
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
puh. 029 524 6134
etunimi.sukunimi@thl.fi

Susanna Munkkila
Asiantuntija, arviointiryhmän varapuheenjohtaja
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
puh. 029 524 7326
etunimi.sukunimi@thl.fi